№ 47. 25 lipnia 1916 h. Cena 5 fen.

HOMAN

BIEŁARUSKAJA WILEŃSKAJA CZASOPIŚ

WYCHODZIĆ DWA RAZY U TYDZIEŃ: U AUTORKI I U PIATNICY.

Cena z pierasyłkaj i dastaŭkaj da chaty: na 1 hod—4 m. 80 fen., na ½ hodu—2 m. 40 f., na 3 miesiacy — 1 m. 20 f., na 1 mies. — 40 f.

Adres redakcii: Wilnia, Zawalnaja 7.
Adres administracii i ekspedycyi: M. Stefanskaja 23.

Cena abwieštak: na 4-aj staranie za radok drobnymi literami—25 fenig.; drobnyje abwiestki—pa 5 fen. za słowa. Abwiestki ab śmierci—60 fen. za liniejku drobn. drukam.

TELEHRAMY.

U aposzni moment.

24 lipnia.

Zachodni front:

Jak wyjawiłosia, u anhl ckaj atacy, ab katoraj uczora było apawieszczeno, na fronci Tiepwol—Gijmon, wystupali czaści 11 anhlickich dywizij. Niekolki z ich byli śpiesznа prywiezieny z druhich frontoŭ. Jedynaja udacza, jakoj worahi zdaleli dajści na ŭsiej linii i katoraj my dahetul nia zniszczyli, heta—zaniaćcie nieskolkich damoŭ u wioscy Posjer, — dyj jaje worahi dajszli z nadta wialikimi krywawymi stratami. U Longwali worahi wykinuty mahutnaj kontratakaj brandenburskich grenadjeroŭ usławiŭszychsia kala Duomon. U adnej pieskowaj jami, na zachodzi ad Gijmon, dzie worahi da-czasu umacawalisia, my ŭziali ŭ pałon 3 aficeroŭ i 141 sałdata. Na pałudni ad Sommy nieznacznyje francuskije operacii kala Suakur i na zachodzi ad Wermandowilje adbity naszym ahniom. Artyleryjskije bitwy asłabli tolki na niejki czas. Nasza dabycza ŭ bitwach, paczynajuczy ad 15 lipnia stanowić dahetul 68 kulemiotoŭ.

Na-prawo ad Maasu artyleryjski ahoń z abodwych bakoŭ nie raz dachodziŭ wialikaj zajadłaści.

Uschodni front:

U paŭnocznaj czaści frontu i proci armii hienerała Botmera nie było nijakich zdareńnioŭ, apracza patrulnych operacij.

Na zachodzi ad Beresteczka zusim adbity ataki rasiejcoŭ.

Bałkanski front:

Niczoha nowaho.

Hłaunaja Kamanda Armii.

BERLIN. (W.T.B.). **Impieratar prybyŭ z zachodniaho na ŭschodni front razam z naczalnikam hieneralnaho sztabu czynnaj armii.**

Z aposznich dzion:

—·—

21 lipnia.

Zachodni front:

Uczoraszniaja anhlickaja ataka pry Fromell była wiedziena dźwiema silnymi dywizijami. Nasza adważnaja bawarskaja dywizija, katoraja zadzieržała hetu ataku, nalіczyła bolsz 2000 trupoŭ worahoŭ pierad swaim frontam, ŭziała ŭ pałon 481 dusz, u tym 10 aficeroŭ, i zdabyła 16 kulemiotoŭ.

Na-abapoł Sommy, jak my i spadziewalisia, paczalisia stanoŭczyje kroki, ale nieudaczna. Ataki, paśla nadta silnaj artyleryjskaj padhatoŭki, iszli na fronci ŭszyrki kala 40 kilometroŭ — ad Posjer da Wermandowilje czyślenymi chwalami. U ich wystupiło bolsz 17 dywizij, czysłom kala 200.000 dusz. Skromnaja udacza worahoŭ wyjawiłasia adno ŭ tym, szto pierszaja linija adnej niamieckaj dywizii szyrynioj kala 3 kilometroŭ na pałudni ad Gardkur adcisnuta z piaredniaho akopu na bliżejszy czarodny, u 800 metrach zzadu za im, dy atrady worahoŭ umacawalisia ŭ wysunuty napierad haj na paŭnocznym zachodzi ad Wermandowilje. Na reszci frontu szalonyje ataki złomleny, dziakujuczy pahardzi śmierci i adwadzy naszych wojsk, z niezwyczajnymi stratami u worahoŭ. Hetych rezultatoŭ nie mahła źmianić i wypuszczenaja na akopy anhlickaja kawaleryja. Dahetul my ŭziali ŭ pałon 17 aficeroŭ i kala 1200 sałdatoŭ.

Na inszych czaściach frontu ważnych prypadkoŭ nie było.

U wakolicach Eu francuskije atrady zrabili nieudaczny ŭzryŭ miny. My zachapili wyrwu.

U bitwie na pawietry żbit aeropłan worahoŭ. Jon lażyć rażbity kala Posjer. Druhi — na paŭnocznym uschodzi ad Bapom — apynŭsia ŭ naszych rukach.

Uschodni front:

U hrupie armij h.-f. v. Hindenburga rasiejskije sproby na pałudziennym uschodzi ad Ryhi, na-abapoł Frydrychsztadtu, byli nieudaczny. Na paŭnocznym uschodzi ad Smarhoni piarednije palewyje starożу pierad atakaj worahoŭ adsunul sia nazad.

U hrupie armij Linsingena, paśla taho, jak rasiejskije ataki byli adbity kala Werbeny i Korsowa, wystupaŭszyj upiarod załom frontu, spadziajuczysia ataki u abchod, adciahnut nazad.

Francuzy i anhliczanie szyrać zusim niepadobnyje da wiery bajki ab straszennych niamieckich stratach kala Sommy. Hetak iskrawaja stancija ŭ Polhu apawieściła ŭsiamu świetu, szto bataljon 119 rezerwnaho pałka z 1100 dusz straciŭ 960, a dwa druhije bataljony taho-ż pałka stracili bolsz pałowy ŭsich swaich ludziej. Kab pakazać, szto warty hetkije wiestki, apawieszczajem, szto ŭsie straty hetaho pałka za aposznije tydni krychu pierajszli cyfru 500. Ab hetaj straci, samo saboj, treba żaleć, ale jana stanowić tolki czwierć taho, ab czym haworać anhliczanie.

22 lipnia.

Zachodni front:

U wakolicach Sommy worahi, paśla wialikich strat papiaredniaho dnia, pakinuli dalejszyje ataki. Miejscowyje nastupleńnia byli adbiwany lohka ŭ samym paczatku ich. Aczyszczajuczy anhlickaje hniazdo ŭ lesie Furo my ŭziali niekolki pałonnych i 9 kulemiotoŭ. Iszli silnyje artyleryjskije bitwy.

Na-abapoł Maasu artyleryjski ahoń byŭ wielmi zajadły.

Uschodni front:

Na-abapoł darohi Ekkaŭ-Kekkaŭ brandenburskije pałki dalej adbiwali rasiejskije ataki da poznaj noczy. Ŭsie jany byli złomleny z nadta ciażkimi stratami u worahoŭ.

Naszy worahi stracili ŭ bitwach na pawietry 7 aeropłanoŭ: 4 — na pałudni ad Bapom, 1 — pry Arra, 1 — pry Kombl i 1 — pry Rua.

Paruczyk Wintgens żbiŭ swoj dziesiaty i adzinadcaty aeropłany, paruczyk Hendorf — dziesiaty.

Jaho Wialiczestwo Impieratar za udacznyje czynnaści ŭ bitwach na pawietry daŭ starszamu paruczyku baronu v. Althaŭsu, żbiŭszamu kala Rua francuski bipłan, order „Pour le Merite“.

23 lipnia.

Zachodni front:

U wakolicach Riszbur adbit silny atrad worahoŭ. Miż Ankr i Sommaj paśla silnaho ahnia artyleryi ŭ dzień, u wieczery i ŭ naczy iszli pieszyje bitwy na fronci Tipwal—Gijmon. Silnyje anhlickije ataki, nia hledziaczy na wialikije achwiary ludźmi, nie dajszli niczoha. Kala Posjer, u haju Furo i na zachodnim kraju Longwall iszli zajadłyje rukapasznyje bitwy. Na pałudni ad Sommy momentami ahoń dachodziŭ znacznaj siły, a paśla miejscami byli wiedzieny francuskije ataki, katoryje nie ŭdalisia. Ŭziaty 100 pałonnych, u tym czyśle niekolki aficeroŭ.

U wakolicach Maasu — artyleryjskije bitwy. Na paŭnocznym wuczastku proci Werdenu, u Hornym haju adbity drużyny razwiedczykoŭ. Na pałudni ad Danlu my ŭziali pałonnych i dabyczu.

Na miesto Miulhejm uczora zroblen nalot francuskaj latuczaj eskadry. U bitwie na pawietry my żbili dwa aeropłany worahoŭ.

Uschodni front:

Na pałudziennym uschodzi ad Ryhi pozna ŭ wieczery zaszczytnym ahniom adbita ataka worahoŭ.

Sproby rasiejcoŭ pierajści cieraz Styr kala Kahadki skonczylisia dla ich nieudaczna: jany zadzieržany niamieckimi batarejami.

Austryjackije apawieszczeńnia.

WIENA. (W.T.B.). 20/VII. *Rasiejski front:* U Bukowinie, kala Żabjej i Tatarowa — biez pieramien. Na Wałyni niamieckije wojski adcisnuli worahoŭ na poŭnaczy ad Świniacz. Na zawaroci Stochoda, na pałudziennym uschodzi ad Kaszoŭki, aŭstyjacki patrul udaczna napaŭ na wysunuty rasiejski akop.

Italjanski front: Naahuł biez pieramien. Na uschodnim fronci ŭ Tyroli i na hranicy Karyntii — silny ahoń italjanskaj artyleryi.

U naczy s 14 na 15 lipnia naszy minanoscy ŭ siaredniaj Adryi znisztożyli italjanskuju padwodnuju łodku. Cieraz 12 hadzin paśla hetaho jany zniszczyli ŭ pałudziennaj Adryi padwodnuju łodku niewiadomaj nacii. Z ludziej z hetych łodak nikoha nie ŭdałosia wyratawać.

Kaniec telehram na 4 stranicy.

Pierad sumnaj hadaŭszczynaj.

Jeszcze niekolki dzion, i zakonczycca druhi hod straszennaj suświetnaj wajny.

Pralito ŭžo more krywi. Zniszczeny ahramadnyje ziamielnyje abszary. Zrujnowany sotni tysiacz siamiej. I nie widać dahetul kanca-kraju ŭsich straszenstw. U hetu sumnuju hadaŭszczynu dumka mimawoli ŭspaminaje tyje momenty, kali ŭsie my s trywohaj pryhladalisia da rauwiwaŭszychsia dwa hady tamu nazad prydadkoŭ.

Nie dla ŭsich wajna była niespadziewanaj. Wystrel Pryncypa, ad katoraho pahib u Sarajewi aŭstryjacki naślednik Franc-Ferdynand, byŭ ŭžo zapawiedździn wajny nawat dla tych, chto žyŭ zdaloku ad palityki. Wiadomy byli sposaby, jakich rasiejskaje prawicielstwo užywało u swajej palityce jak u miežach swajej dziaržawy, tak i zakranicaj. Wiadoma było, jak paddzieržywało jano serboŭ u czasi biasczesnaj wajny ich z boŭharami. Wiadoma było, szto rasiejski pasoł u Bielhradzi, Hartwig, wioŭ niejkije ciomnyje sprawy ŭ Serbii, szto prawicielstwo Rasiei nie szkadawało hroszy na hetyje sprawy. I, choć nichto taho publiczna skazaŭ nie aśmieliwaŭsia, ŭ szyrokich kruhach hramadzianstwa panawała peŭnaść taho, szto da sarajewskaj sprawy zamieszana Rasieja. A z hetaho lohka było zrabić wywod, szto, stupiŭszy na takuju darohu, rasiejskaje prawicielstwo ŭžo zahadzia namieciło plan dalejszaj palityki, i sarajewski wystrel budzie syhnałam da eŭropejskaj wajny.

Rasieja, padhataŭlajuczy wajnu, chaciela ŭ najbolsz ważny moment kryzisu adciahnuć uwahu hramadzianstwa ad zahranicznych spraŭ. I prawicielstwu heta ŭdałosia zrabić wielmi lohka: razstrelami mirnych rabotnickich demonstracij u Pieciarburzi jano dajszło taho, szto sarajeŭskaja historyja adsunułasia na druhi plan. A ŭ toj samy czas, jak usie woczy byli źwiernieny na dajszoŭszyj znacznaj siły rabotnicki ruch, prawicielstwo na-gwałt pryhataŭłałosia da wajny. Nia hledziaczy na barrykady na wulicach Pieciarburha, u Rasieju pryjechaŭ byŭ francuski prezydent Puankare, i treba dumać, szto tady jon zmaŭlaŭsia z rasiejskim prawicielstwom ab supolnym wystupleńni. U toj samy czas u francuskim parlamenci adbywalisia burnyje sceny s pryczyny taho, szto wyjawiłasia słabaja padhatoŭka Francii da wajny. I choć rasiejskije hazety i tady jeszcze zajaŭlali, bytcym rasiejska-francuski sajuz maje na meci tolki supolnuju abaronu ad napaści czužynczoŭ, było jasna, szto nieszta surjoznaje nabližajecca.

U Wilni — s pryczyny znacznaj blizkaści ad niamieckaj hranicy — nastrajeńnie było trywožnaje. Zniekul paczali raschadzicca czutki, szto u wojsku robiacca niejkije tajomnyje pryhataŭleńnia. Z wust u wusty apawiedali, szto tyje pałki, katoryje wyjszli z Wilni u letnije tabory, nazad užo nia wiernucca.

10/23 lipnia telehraf prynios wiestku ab aŭstryjackaj nocie Serbii, ad katoraj Aŭstryja damahałasia kary dla ŭsich winawajcoŭ krywawaho dzieła ŭ Sarajewie i strymańnia wialikaserbskaj ahitacii. Nota heta dawała Serbii 48 hadzin dla adumu, i heta pakazwało, szto aŭstryjacki urad papraŭdzi budzie ćwiorda damahacca sprawiedliwaści. Tady rasiejskaje prawicielstwo, nie czakajuczy, szto atkaže Serbija, kirawanaja s Pieciarburha, paczało dawoli atkryta ładzicca da wajny. Zabastoŭki i demonstracii rabotnikoŭ spynilisia, a zamiest ich paczalisia „patryotycznyje“ manifestacii na wulicach stalic i inszych miest. U Pieciarburzi i Maskwie ŭžo paśla likwidacii rabotnickaho ruchu była abjaŭlena „nadzwyczajnaja achrana“ (11/24 lipnia 1914 h.). 12/25 lipnia P.T.A. razasłało apublikowany prawicielstwam spis wiedamaściej wajennaho i wajenna-marskoha charakteru, ab katorych hazetam było zabaronieno pisać. 14/27 lipnia ŭ hazetach my ŭžo czytali prykaz ab zabaroni palotoŭ nad ziemlami Pieciarburskaho, Wilenskaho, Warszaŭskaho, Kijeŭskaho i Odesskaho wajennych akruhoŭ. Paczaŭsia wialiki wajenny ruch. Na czyhunkach skroś było widać pojezdy z wojskam, masau aficeroŭ.

U Wilni trywožnaje nastrajeńnie rasło s kožnym dniom. I kali ŭreszci ŭderyŭ hrom, kali Aŭstryja abjawiła wajnu Serbii, kožyn ždaŭ, szto wośwoś wystupić i Rasieja.

I jana wystupiła, — a szto z hetaho wyjszło, my dobra ŭsie wiedajem... *A. N.*

Da pracy.

Ciemnata narodnaja — heta adwiecznaje praklaćcie Rasiei. Aprycz zachodnich «akrain», maskoŭskaho pramyszlenaho rejonu i wakolic stalicy, pracent hramatnych mužczyn redka pierachodzić za 30% a hramatnaść žanok padajeć miejscami da 6%.

Rasiejskaje prawicielstwo, apirajuczysia u swaiej palitycy nie na luboŭ i peddzieržku narodu, a na ucisk hetaho narodu, nie chacieło, kab da mnohamiljonnych sielanskich hramad, staŭszychsia pakornymi rabami, nie dajszoŭ jasny pramień praŭdziwaj praświety. Za nawuczańnie narodu hramaty ludziej, szto chacieli hetaj ważnaj sprawie addać usie siły i žyćcio swajo, carskaje prawicielstwo usielak ucisk̇ało, dy mnoha tych siaŭcoŭ świetu apynuli siaŭ chałodnaj Sibiry—u ssyłcy. Kazionnych szkoł było mało, dyj wucyŭli jany ŭsich «inorodcoŭ» u czužoj dla ich maskoŭskaj mowie, — a prywatnych szkoł dla narodu z zrazumiełaj wykładowaj mowaj prawicielstwo atkrywać nie pazwalało.

Nia dziwa, szto i ŭ bielaruskich ziemlach, dzie ad 60-tych hadoŭ tańho stalećcia rodnaja mowa była akanczacielna wykinuta s szkoły narodnaj, pracent hramatnych byŭ tak sama niewialiki, chacia i bolszy, czym u wialikszaj czaści Wialikarasiei. U Wilenszczynie, Hrodzienszczynie jon dachodziŭ cyfry 40% dla mužczyn i kala 30%—dla žanok. Ale i hetak biezhramatnaść robić straszennaje ŭražeńnie; to-ž s kožnych dziesiaci mužczyn niehramatny 6 dusz, z dziesiaci žanok —7 abo 8!

Ciapier, kali 1.300.000 rasiejskich paddanych — mužczyn, a ŭ tym czyśle nia miensz, jak 50.000 bielarusoŭ apynulisia ŭ niamieckim pałoni, pawinnaść kožnaho aficera i sałdata-intelihienta, abo choć dobra hramatnaho—pamahczy swaim ciomnym bratom zdabyć klucz da praświety: hramatu. U taborach dla wajenna pałonnych na heta jość dawoli czasu: niżej pamieszczenaja staćcia ab padarožy ŭ tabor u Zalcwedeli, dzie pamieszczajucca najbolsz pałonnyje ukraincy, najlepiej świedczyć, skolki možna zrabić dziela paszyreńnia praświety miž pałonnymi rasiejskimi sałdatami, aby tolki była achwota rabić.

Pawinnaść heta adnosicca da ŭsich nacij, a ŭ tym liku i da naszych bielarusoŭ. Ale, pracujuczy dia hetych aposznich, wajenna-pałonnyje intelihienty nie pawinny zabywacca, szto bielaruski narod — heta zusim asobnaja, samabytnaja nacija. Rasiejskaje prawicielstwo nie pryznawało naszych nacyonalnych prawoŭ, zmahałosia s kožnaj prajawaj nacyonalnaj świedomaści u bielarusoŭ. Ale tam — u pałoni—ŭsie nacii roŭny. Tam bolsz, czym dziekoleczy, pawinna wyjawicca ŭzajemnaja paszana ŭsich narodoŭ, katoryje spreženy carawym prawicielstwam u adno jarmo. I my, pryzywajuczy da pracy dziela bielarusoŭ naszych bielaruskich intelihientoŭ u pałoni, wierym, szto druhije bratnije narody praciahnuć im ruku pomaczy, szto sprawa adradžeńnia naszaho narodu znojdzie szczyry spohad nia tolki u asabliwa blizkich nam ukraincoŭ, ale i u tych že palakoŭ i rasiejcoŭ, ad katorych rezka addzielaŭ nas stałetni ucisk rasiejskaho «samadzieržawija» i palityka jaho, asnowanaja na palitycznym nakazi: „divide et impera!“—„dziali i panuj!“ Tam, u pałoni, pawinna zapanawać nacyonalnaja zhoda, i ŭsie nacii pawinny adna adnej pamahać u kulturnaj raboci, kab, wiarnuŭszysia pa wajnie da rodnych kutoŭ, kožnaja u siabie zdoleła-by dalej szyryć *praświetu i praŭdu*.

I. Mieleszka.

U Zalcwedeli.

Dziakujuczy wietłaj abyczajnaści czlena „Sojuzu wyzwoleńnia Ukrainy“, p. Skoropis-Žołtuchoŭskaho, i jaho staraniu, bielaruskaj delehacii, szto jeździła na zjezd u Lozannu, udałosia pabywać u tabory wajenna-pałonnych kala miasteczka Zalcwedela.

Zalcwedel znachodzicca u zachodnaj Prusii, u pruskaj prawincii Saksonii, za dźwie hadziny jazdy czyhunkaj ad Berlina. Za jakuju wiarstu ad wiasteczka Zalcwedela, siarod zialonych paloŭ raspałožen tabor wajenna-pałonnych. Zdaloka ad miasteczka baczysz užo rady nowieńkich, bieleńkich budynkoŭ, a nad imi wysiacca dwa budynki bolszyje—to kazarmy, cerkwa i teatr. Teatr, jak my paźniej ubaczyli, toŭpić u sabie 2.000 asob, cerkwa — znaczna bolej. Tolki kali padjedziasz bližej, zaŭważajesz, szto ŭwieś tabor abharodžen wysokaj drateanoj abharožaj, wartawanaj niamieckaj wajennaj wartaj.

Pierad abharožaj raspradžajucca wajennyje niamieckije ŭłaści; za abharozaj—samoupraŭleńnie, ustanoŭlenaje, samo saboj, za zhodaj niamieckaj ułaści, ale wolnaje. Piersz, pakul orhanizacija «Sojuzu Wyzwoleńnia Ukrainy» nie pryjszła swaim ziemlakom u pomacz, i ŭ siaredzinie byŭ wajenny ład: nad kožnaj kompanijej (uzwodam) byŭ starszym pastaŭlen niamiecki sałdat; ciapier že starszych nad kompanijami wybiraje sama kompanija s-pamiž siabie. Starszyje kompanij—starszyny wybirajuć s pamiž siabie haspadarskuju sekcijiu, katoraja kiruje haspadarskimi sprawami abozu: rabotami ŭnutry abozu, kuchniami, wyznaczeńniem czarodu na raboty i raskładkaj rabot pamiž kompanijami. Aprocz haspadarskaj sekcii dahetul u zalcwedelskim abozi naładženy jeszcze takije sekcii: 1) aświetnaja, 2) biblioteczanaja, 3) redakcyjnaja, 4) teatralnaja, 5) socyalnaja, 6) nacyonalnaja, 7) kooperatyŭnaja, 8) ekonomiczanaja (kassa pažyczkowaja) i 9) agronomiczaja.

Aświetnaja sekcija naładziła ŭ tabory szkoły s czatyrochklasowaj prahramaj. U ukrainskim tabory nawuka wiadziecca pa ukrainsku. My trapili akurat paśla egzaminoŭ i byli na naradzie wuczycieloŭ. Akazywajecca, szto szmat ludziej u hetym hadu zakonczyło kurs tabornaj szkoły, a niekolki czełowiek s pamiž ich wykazali niezwyczajnuju zdolnaść da nawuk. Szkoły abstaŭleny dawoli dobra nia tolki patrebnymi padrucznikami, ale i szkolnymi pryładami.

Sekcija biblioteczanaja naładziła dawoli abszyrnuju biblioteku i kramu dla pradażу knih i czasopisoŭ. Pry bibliotecy wiadziecca akuratnaja statystyka praczytanych knižek, s katoraj možna dawiedacca, skolki razoŭ katoraja knižka czytałasia i jakije knižki najbolej cikawiać pałonnych.

Redakcyjnaja sekcija maje swaju drukarniu i wydaje swaju czasopiś. Czasopiś piszuć pad swajej že redakcyjej, składajuć i drukujuć sami pałonnyje.

Teatralnaja sekcija naładziła teatralnuju drużynu, chor i orkiestru. Szto-świata u abozhym teatry adbywajecca ihra na sceni, śpiewaje chor i ihraje muzyka. U kassie teatralnaj pradajucca bilety canoj ad 2 da 10 fenigoŭ na zwyczajnyje predstaŭleńnie. Hroszy teotralnaj kassy wydajucca na maleńki honorar artystam i na dabraczynnaść.

Socyalnaja sekcija naładziła lekcii z socyalnych nawuk i orhanizuje biblioteku.

Nacyonalnaja sekcija hetak sama naładziła 2 lekcii u tydzień i razbor nacyonalnych pytańnioŭ, datykajuczych ukrainskaho narodu.

Kooperatyŭnaja sekcija naładziła kooperatyŭnuju kramu i czajnuju. Heta samaja bahataja sekcija; jana czaść swaich zyskoŭ pieredaje u pazyczkowuju kassu na dabraczynnuju pomacz swaim siabrom.

Ekonomicznaja (pazyczkowa ja kassa) daje biezpracentnyje pazyczki i pamahaje patrebujuczym praduktami. Czlenskaja składka 5 fenigoŭ.

Agronomicznaja sekcija maje szkołu, pakaznyje paletki, pasieku i ustraiwaje lekcii.

Kožnaja sekcija maje swoj urad, a predstaŭniki ŭsich sekcij stanowiać hałoŭnuju radu, katoraja kiruje ŭsimi sprawami abozu; praz jaje i niamieckaje naczalstwo daje swaje zahady, jana-ž maje ŭstup da niamieckaho naczalstwa ab patrebnych źmienach u tabornym paradku, palohkach u žyći pałonnych i insz.

Dziakujuczy usiamu hetamu žyćcio u abozi kipić. Sklikanyje czas ad czasu ahulnyje schody pałonnych dziela haspadarskich spraŭ chutka pieremieniajucca u narodnyje mityngi, na katorych uźo wyrabiŭszyjesia u pałonie pramoŭcy i krasamoŭcy daloka adbiehajuć ad pałonnaho žyćcia i razwiwajuć pierad hramadaj idealy, pawodle jakich trebało-b naładzić žyćcio na baćkaŭszczyn ie pa nowamu.

Wyhlad pałonnych tak sama, jak i duch ich, mocny. Zdawałosia, szto pałonnym pawinno być s charczami ciažka i wyhlad ich mabyć niekazisty, ale na miejscy my pierekanalisia, szto wyhlad pałonnych dobry, a s knihi, ŭ katoruju szto-tydzień upisywajecca waha kožnaho czeławieka, dawiedalisia, szto, ahulna, pałonnyje na wazie nie ubywajuć, a inszym z ich nawat prybyło pa 5 kilohramoŭ wahi.

Na nasz pryjezd starszyzna taboru sklikała ahulny schod. Pramoŭcy ad imieni ŭsich pałonnych witali bielaruskich haściej prychilnymi słowami, i adzin z bielaruskich delehatoŭ pramaŭlaŭ ad imieni bielaruskaj delehacii da ukraincoŭ. U teatralnaj sali było kala 2.000 dusz; u szczyraj i ciopłaj bratniaj atmosfery hublałasia świedomaść, szto heta dziejecca za draciānaj aharožaj. Na razwitańnie adzin s pramoŭcoŭ žyczyŭ ubaczycca bielarusam z ukraincami na swajej wolnaj, wyzwolenaj ad maskoŭskaho jarma ziamlicy.

U Zalcwedelskim abozie znajszłosia i niekolki bielarusoŭ z Witebszczyny, Czarnihoŭszczyny i Hrodzienszczyny.

Hledziuczy na raboty ukraincoŭ u abozie sama saboj nabiehała ŭ haławu dumka: jakby heta dobra było naładzić hetkije-ž abozy dla pałonnych bielarusoŭ! Jak-by dobra było, kab i naszy bielarusy nie ŭ nudzie i ździe prawodzili dni swaje ŭ pałonie, a za nawukaj i zabawaj; kab paznawali swoj narod, jaho patreby, dy kab wiarnuŭszysia damoŭ stalisia siedamymi świedomymi u rodnym kraju.

Delehat.

U Wilni i wakolicach.

× **Piamiaci pierszaho niamieckaho hubernatara Wilni.** Ŭ tym tydni ŭ dzień uradzin pierszaho niamieckaho hubernatara Wilni, tut pamierszaho i pachawanaho, na jaho mahile adbylisia żałobnyje modły i niamieckimi ŭłaściami pałoženy wianki.

× **Ab'uradžai.** Czastyje daždžy wyzywajuć nia tolki miž chlebarobami, ale i miž miestowymi žycharami strach za sioletni uradžaj. A uradžajem ciapier cikawiacca ŭsie—nawat tyje, chto pierad wajnoj z haspadarskimi sprawami nia mieŭ niczoha supolnaho.

Adnak, niepakoicca nima asnowy: dahetul wady na paloch nia hetak mnoha, dy liszek jaje dla zboža na korniu miesz niebaspieczny, czym susz.

× **Nieudaŭszajasia zabawa.** Pieramiennaja pahoda i sztodziennyje daždžy, katoryje stanowiać zurjoznuju hroźbu dla sioletniaho zboru siena i bulby, papsawali naznaczenuju na tuju subotu ŭ Barnardynskim sadzi zabawu i koncert na karyść rabotnickich strawień. Zabawa nie adbyłasia, i jana adłožena na hetu subotu.

Budziem spadziewacca, szto ŭ hetu subotu pahoda nie pakryŭdzić naszych rabotnikoŭ. Koncert i zabawa naładžywalisia wielmi cikawa i ad adkładu niczoha nie straciać.

Treba adznaczyć, szto u prohrami koncertu pamieszczeny muzykalnyje twory, deklamacija abo tancy ŭsich narodoŭ Kraju, ŭ tym liku biełaruskaja deklamacija.

× **U „Rajnicy“.** U biełaruskaj kooperatywie „Rajnica“ (W. Pohulanka, 17), katoraja, paczynajuczy ad 11 śniežnia taho hodu, tarhawała miestowymi tawarami na prawoch miestowaj kramy, pradadziena ad wyszejpisanaho czysła da 1 lipnia uziatych ad miesta praduktoŭ na 37 s paławinaj tysiacz marak.

× **Proci hultajoŭ.** Usie dabraczynnyje ustanowy pawinny dwa razy ŭ miesiac ŝpadawać u centralnuju registraturu biednych spiski asob, katoryje karystajuć z ich pomaczy. Hetym asobam pawodłuh mahczymaści buduć dawać adpawiednuju rabotu.

× **Placy dla hulni szkolnikam.** Na Antokoli, u Zwiaryncy i Zakreci wolnyje placy addadzieny dla hulni i himnastyki szkolnikam. Pazwaleńnie karystacca hetymi placami možna atrymać u Niamieckaho Hradanaczalnika, Dominikanskaja 3. pakoj 55.

× **Zbor ziornaŭ.** S pryczyny niedachwatki tłustaści i aleju, treba parupicca ab czym szyrejszy zbor zierniat wiszeń, sliŭ, harbuzoŭ i t. p. Ziorny hetyje treba dobra suszyć, kab nie papsawalisia. S pryczyny daražyni tłustaści źbirać ich sioleta budzie wielmi karysna.

× **Hryby.** Sioleta baczym wialiki uradžaj hryboŭ, ale ludzi s imi abchodziacca wielmi nieaścierožna, i z hetaj pryczyny mnoha ŭbyło prypadkoŭ atruczeńnia hrybami.

× **Kurs rubla ŭ bankach** padniaŭsia: dla pradaŭcoŭ—da 1.85 m., dla pakupcoŭ—1.88 m.

× **Pierechowanaje aružže.** Hłaŭnakamandujuczyj na Uschodzi zahadaŭ, szto duchoŭnyje asoby, katorym parafijanie złažyli aružže ci patrony, jak oficyalnym asobam, paśla zajawy ab hetym niamieckim ułaściam nia mohuć być karany i ad ich nielha wymahać, kab pakazwali, chto szto im addaŭ.

× **Dla prywatnaho ruchu tawaroŭ** atkryty hetkije wuczastki žaleznych daroh: Libawa — Koszedary, Bajory—Prekuln, Murawjowo — Mitawa—Windawa, Laŭkszargi — Radziwiliszki—Paniewież.

× **Apawieszczeńnia.**

1) Hetym apawieszczajecca dla ahulnaho wiedama, szto ad 1 wieraśnia hetaho hodu chlebowyje karry wydajucca tolki pakazaŭszym paszpart Ober Ost. Asoby, ŭ katorych hetkaho paszpartu jeszcze nima, pryzywajucca nie atkładajuczy dabyć sabie jaho.

Wilna, 20 lipnia 1916 h.

Niamiecki Hradanaczalnik
Pohl.

2) Ad 1 žniŭnia pawodłuh umowy s Gazowym Zawodam u Wilni ustanaŭliwajucca hetkije ceny gazu:

gaz dla aświetleńnia — 14 m. za 1000 cbf.

gaz dla apału i kuchni—12.25 m. za 1000 cbf.

Zamiest hetych cen može być ustanoŭlena z biarucymi gaz asobami adna siaredniaja cena 13.15 m. za 1000 cbf.

Wilna, 22 lipnia 1916 h.

Niamiecki Hradanaczalnik
Pohl.

Z ŬSIAHO KRAJU.

«Atlas narodoŭ»

KOUNA. U wydanym „Kown. Ztg.“ atlasie narodoŭ zachodniaj Rasiei (Hl. № 44 „Homan“) na 20 kartach narysowany ziemli z hetkimi narodami: biełarusami, wialikarusami (starawierami), žydami, niemcami, palakami, łatyszami, litwinami i ukraincami. Pad kožnaj kartaj pakazan pracent usich nacij, pražywajuczych u asobnych b. huberniach zachodniaj Rasiei.

Skacina ŭ chatach.

SUWAŁKI. Ułaści wydali prykaz, pawodłuh katoraho dziela azdaraŭleńnia zabaronieno pamieszczać skacinu ŭ chatach i inszych žyłych pamieszczeńniach razam z ludźmi. Za naruszeńnie hetaho prykazu buduć karać sztrafam da 6.000 marak abo wastroham da 6 miesiacoŭ.

Dzikaje ubiŭstwo.

BUDRYNISZKI, Olickaho paw. U naczy na toj paniadziełak zabit źwierskim sposabam haspadar Pankoŭ. Na trupie jaho 16 ran ad naža; z ich — 10 u haławu, 6—u hrudzi. Portki zabitaho rasparoli i wyciahnuli zaszytyje tam 800 rub. Zabili jaho ŭ jahonym sadzi.

Ubiŭstwo baćki.

KIDOLISZKI, Mariampolskaho paw. 9 krasawika znajszli sielanina Urniewicza z razbitaj haławoj. Sledztwo wyjawiło, szto heta syn zabiŭ baćku sakieraju, pahaliŭszysia na 500 rub., katoryje baćka zaŭsiody nasiŭ pry sabie. 20-hadowy ubiŭca, nia hledziaczy na toje, szto uporna nie pryznawaŭsia da winy, zasudžen akružnym sudom na śmierć.

Hadoŭla trusoŭ.

SWISŁOCZ. U Swisłockim pawieci szyrycca hadoŭla trusoŭ. Pawietowy urad wypisaŭ z Niamieczczyny na raspłod 18 trusoŭ. Pierszyje samki buduć mieć trusieniat hetymi dniami. Ich raspradaduć sielanam. Jość nadzieja, szto miaso trusoŭ budzie užywacca tutejszym narodam.

Padaroža ministra.

BIEŁASTOK. Pruski minister sielskaj haspadarki Szorlemer abježdžaje Biełastocki wokruh, kab paznajomicca s tamtejszaj haspadarkaj.

Kary.

BIEŁASTOK. Palicija asztrafawała adnaho s tutejszych žycharou, katory wykinuu brudy na wulicu.

Adna sielanka narezała u poli 5 miachou niedaspieuszaho žyta. Za hetki ciažki na ciapierasznije czasy prastupak jaje ždže surowaja kara.

„Piekar“ Borsztejn, „nasilszczyk“ Mejzler, „kupiec“ Opersztejn i „rabotnik“ Budrycki, naładziuszyje bandu kanakradou, za kražu koni, ukrywańnie i handel imi i za sprobu padkupić paliciju zasud ženy u wastroh i pakarany wialikim sztrafam hraszmi.

WIESTKI Z RASIEI.

—z—

Socyalistyczny ruch u Finlandii.

Wybary ŭ finlandzki sejm dali socyał-demokratam na 200 miejsc 103, — znaczyć, absolutnuju pierewahu. Ahulnaje czysło hałasoŭ, katoryje byli padadzieny pa ŭsiej Finlandii za socyał-demokratoŭ, dachodzić 48,2%. Hetak baczym, szto, chacia socyał-demokraty miž narodam nia majuć absolutnaj bolszaści, jany zdaleli ŭ 103 akruhach zdabyć bolszaść hałasoŭ na swaich kandydatoŭ, bo wybary nie byli proporcyonalnyje. Pry hetych wybarach finlandzkije soc.-dem. pierszy raz ad paczatku wajny wystupili proci pastanowy rasiejskich soc.-dem., katoryje liczać, szto treba paddzieržywać Rasieju ŭ wajnie, bo pabieda jaje bytcym to dašć usim wolu. Ad hetkaho pahladu finlandcy adcuralisia: historyja ich Kraju za aposznije 17 hadoŭ nawuczyła ich, szto takzwany „wialiki kniaź finlanzki“ prypaminaje ab konstytucii Finlandii tolki tady, kali ŭ Pieciarburzi i pa ŭsiej Rasiei uźnimajecca bura. Dzikaja systema ucisku Bobrikowa mahła mieć miejsco tolki ŭ tym czasi, kali Rasieja liczyłasia hroznaj i mahutnaj dzieržawaj. U czasi tragedii na Dalokim Uschodzi i ŭ czasi rasiejskaj rewalucii Finlandii žyłosia dawoli spakojna. Ala minuło niekolki hod, Rasieja iznoŭ uzmacawałasia, i iznoŭ u Finlandii zapanawaŭ ucisk. Hetaho finlandcy zabycca nie mahli, — i woś my baczym, szto finlandzkije socyał-demokraty ŭ kulminacyjny moment wajny asabliwa pilna i s trywohaj pryhledajucca da taho, szto robicca ŭ Wałyni, ŭ Biełarusi, na Dźwinie i na Sommie.

U 1914 hadu czysło czlenoŭ socyalistycznych orhanizacij u Finlandii dachodziło 50.000 dusz; ciapier že za socyał-demokratycznych kandydatoŭ padali 325.000 hałasoŭ.

Č czytajecca, jak CZ; Š—jak SZ.

Litouski Statut
i jaho historyja.

(Hl. № 46 „Homana“).

Razam s tym jak rasło Litoŭskaje hasudarstwo, jamu prychodziłosia wajewać z Maskwoj i tatarami za biełaruskije i ukrainskije ziemli, dy pry hetym usio bolej uzrastało značeńnie šlachty, jak wajennaho stanu. Jana razumieła swaju siłu i na sejmach, abhawarywajučy swaje sprawy, zmaŭlałasia, jak-by pamienšyć swajewolstwa panoŭ, katoryje pamału zabrali u swaje ruki ŭsie hasudarstwienyje sprawy. Na sejmi ŭ 1514 hadu jana iznoŭ wystupiła z žadańniem ustanawić pisanyje zakony, tym bolej, što, apračа pawinnaści samym wajewać, šlachta prymušena była dawać na wajnu ješče i hrošy. Pany i šlachta sabralisia razam u Wilni, kab radzić ab hetaj sprawi. Ale z hetych narad tady ničoha nia wyjšło, apryč tumannych abiecanak. Dyk u 1522 hadu na sejmie u Hrodni šlachta ješče raz wystawiła žadańnie ustanaŭleńnia pisanaho prawa.

U Polšču ješče raniej — u 1519 hadu — polskaja šlachta damahałasia taho-ž dla siabie, a litoŭskaja šlachta, s taho času jak Jahajła pajšoŭ u prymy da palakoŭ, šmat čaho nawučyłasia ad jaje: nawučyłasia dabiwacca dla siabie prawoŭ, uciskać sielan, rabić usielakije swajewolstwy. Ale ŭ tym časi, jak šlachocki stan u Polšču nijakoha ładu ustanawić nie zdaleŭ i pisanych prawoŭ, zaćwierdženych sejmam, nie zdabyŭ, —naša šlachta u Hrodni čytała ŭžo prajekt Litoŭskaho Statuta, i, značyć, žadańnie jaje s 1514 hodu nie astałosia biaz śledu. Statut hety zakončen i pryniat Sejmam u 1529 hadu, — chacia i wyjšoŭ bolš pa dumcy panoŭ, čym šlachty.

Heta byŭ *pierszy* Litoŭski Statut, nazywany časami *starym*. U im haworycca ab usim tym, što datyčecca asoby haspadara, ziemian, panoŭ i šlachty. Pałažeńnie panoŭ pawodłuh jaho — wielmi mocnaje: jany wydajuć zakony razam z haspadarom. Statut napisan byŭ *pabiełarusku*.

Wučonyje wiali i wiaduć sporki ab tym, skul uziaŭsia Litoŭski Statut. Chto jaho apracawaŭ — niewiadoma. Ci ŭ im spisany zakony, panawaŭšyje u susiedzioŭ, ci heta swajo—krajowaje prawo? Adny dawodziać, što heta prawo ruskaje, dy pryjšło z uschodu; druhije — što s pałudnia, s Polšču. Hetym wučonym zdajecca, bytcym u Litwie pad toj čas ničoha swajho nie było. Ale heta — abmyłka: za apošnije časy, naadwarot, pierewažywaje pierakonańnie, što heta — krajowaje prawo, što stwaryli jaho biełarusy i litwiny, u katorych było supolnaje swajo hasudarstwo, chacia nie dawiedziena, što dała kožnaja nacija ad siabie.

Uzrastajučy ŭsio bolej, Wialikaje Kniažstwo Litoŭskaje šmat abahnało swajej orhanizacijej susiedzioŭ i doŭhi čas słužyło prykładam dla Maskwy, adkul u Litwu ŭciakali ŭsie niezdawolenyje maskoŭskimi paradkami. Litoŭskaja šlachta mnoha wučyłasia sama ad šlachty polskaj, ale ani jana, ani litoŭskije pany nie chacieli puskać palakoŭ sialicca ŭ našym Kraju. Palaki, jak čužaziemcy, nia mieli prawa spraŭlać uradoŭ, wystupać za adwakatoŭ u sudzie u cywilnych sprawach, im nielha było dawać ziamiel, — adnym słowam, jany zanimali takoje pałažeńnie, jak i ŭsie inšyje čužyncy — maskali, tatary i t. p.

Litoŭski Statut — heta zbornik zakonoŭ, katoryje abnimali sprawy panoŭ i šlachty, baranili ich interesy. Čeladź — to byŭ „tawar“, katory možna było kuplać i pradawać, u redkich zdareńniach — dawać wolu. Miesty byli pad toj čas ješče słabyje: pany pastaralisia ab toje, kab jany nia mieli lišnie mnoha sił dy nie pryciahiwali-by da siabie sielan, uciakaŭšych z dwaroŭ. Za toje Litoŭski Statut pilna rupicca ab karyść swajho hasudarstwa i baronić jaho ad usich sprob čužyncoŭ zapanawać u Litwie.

(Dalej budzie).

Wiadoma szto wialikaja socyał-demokratycznaja partija ŭ Sejmie, złoženaja z 103 asob, nia može być zusim adnarodnaj. I my baczym, szto jana dzielicca na dźwie wialikije hrupy: „pramysłowych“ socyalistoŭ — znaczyć, tych, katoryje wybrany rabotnikami ŭ pramysłowych miestoch, i „ahrarnych“ socyalistoŭ, katoryje wyjszli s-pamiž sielskich žycharoŭ. Heta — adna z asobiennaściej finlandzkaho socyalizmu, s katoraj u Zachodniaj Europie my nie spatykajemsia, bo tam socyalizm źwiazywajecca z rabotnikam — synam wialikaho miesta i pramyszlenaho centru. Roznica miž finlandzkim i zachodnia-eŭropejskim socyalizmam wyjaŭlajecca jeszcze i ŭ tym, szto „ahrarnyje“ socyalisty ŭ Finlandii pierewažywajuć, i „pramyszlenyje“ socyalisty stanowiać tolki 25 procentoŭ.

U nas prywykli hladzieć na socyalistoŭ, jak na ludziej biez relihii, katoryje, jak kažuć, nie bajacca ni Boha, ni czorta. Hetamu finlandzkije socyalisty piareczuć: miž imi wielmi mnoha ludziej z hłybokaj wieraj i relihijnych, katoryje kožnuju niadzielu i świata chodziać malicca Bohu ŭ kaścioł, a paśla iduć na socyalistycznyje schody, dzie prapawiedujuć ideały Marksa, Lassala i Lui Blana.

Tak, ci hetak, socyalistyczny ruch razwiwajecca tut zusim inaczej, czym u Zachodniaj Europi, i finlandzki socyalizm uniasie ŭ mižnarodny rabotnicki ruch mnoha nowaho, oryhinalnaho i cennaho.

PIECIARBURH. Hazety drukujuć hetkuju zajawu biuro pressy pry ministerstwi ŭnutrenych spraŭ ab stasunku prawicielstwa da rezultatoŭ wybaroŭ u finlandzki sejm: „Fakt, szto socyał-demokraty zdabyli ŭ Sejmi absolutnuju pierewahu, samo saboj, źwiarnuŭ na siabie uwahu prawicielstwa, i heta tym bolsz, szto rezultat ździwiŭ prawicielstwo swajej poŭnaj niespadziewanaściu. Naadwarot, daniasieńnia prawicielstwu czynoŭ finlandzkaj administracii zawierali, szto opozycija finnskaho narodu proci prawicielstwa zmienszajecca s pryczyny taho, szto car pradoŭžyŭ prawy finlandzkich fermeroŭ na 5 hadoŭ. U prawicielstwienych kruhach panuje dumka, szto finlandzkije socyał-demokraty nie dabiwajucca adnych tolki rowolucyjnych met i szto jany stajać zdaloka ad mižnarodnaho socyalizmu. Kiraŭniki rasiejskaho upraŭleńnia ŭ Finlandii majuć dawoli szyrokije poŭnamocza na prypadak, kali-b rezultaty wybaroŭ padniali narod na wystupleńnie proci prawicielstwa. U adnosinach da nowaho Sejmu prawicielstwo budzie zanimać pazycyju wyžydańnia. Pakul Sejm nia wyjdzie z ramak wiernaści hasudarstwu, rasiejskaje prawicielstwo jaho nie zakranie“.

Z hramadzkaho žyćcia.

Pieramiena ministrou.

PIECIARBURH. (W.T.B.). P.T.A. danosić:

Minister-prezydent Sztyrmer naznaczen ministram zahranicznych spraŭ i astajecca nadalej pradsiedacielem rady ministroŭ.

Minister sudoŭ, Chwostow, naznaczajecca ministram unutrenych dzieł. Byŭszyj minister Makarow naznaczen ministram sudoŭ.

Ministru zahranicznych spraŭ, Sazonowu, dadziena atstaŭka s pryczyny chwaroby.

SZTOKHOLM. Sazonow zachwareŭ na nerwowy „szok“. Jon zusim nia može pracawać, i jaho pryszłosia ŭraz-že pasłać u adnu finlandzkuju sanatoryju. U jaho silnyje halucynacii pahladu i słucha. Stan jaho rozumu liczać nie zusim normalnym. Wielmi sumlewajucca, kab jon wiarnuŭsia na swajo miejsco.

PIECIARBURH. Adstaŭka ministra sielskaj haspadarki Naumowa wyzwała wialikaje niespakojstwa ŭ dumskich kruhach. Naumow byŭ wiadomy, jak predstaŭnik umiarkawanaho kirunku: jon chacieŭ pracawać razam z ekonomicznymi orhanizacijami staronki.

Piecarburskije hazety s 15 i 16 lipnia, pa zahadu cenzury, ni słowa nie pisali ab hetaj adstaŭcy. Za toje maskoŭskije liberalnyje hazety paświacili Naumowu wialikije staćci i wykazywajuć dumku, szto Naumow prymuszen byŭ kinuć słužbu s pryczyny intryh. Nia hledziaczy nakarotki czas, jon paśpieŭ zdabyć sympatii bolszaj czaści Dumy, a sympatii hramadzianstwa — heta ŭ Rasiei śmierć dla ministroŭ.

Hroźba hoładu.

KOPENHAGA (W.T.B.). Rasiejski premjer-minister Sztyrmer u piśmie da ministra sielskaj haspadarki, Naumowa, pisaŭ, szto u huberniach Orenburskaj i Samarskaj i obłaściach Turhajskaj i Uralskaj treba ždać nieuradžaju i hoładu.

Repressii.

PIECIARBURH. Prafesar Zagorskij pamiaściŭ u hazeci „Dień“ staćciu, u katoraj pratestawaŭ proci anhlickaj palityki. Za hety artykuł pa prykazu kamandujuczaho pieciarburskim wajennym okruham dla hazety ustanoŭlena „predwa ycielnaja“ wajennaja cenzura.

U dalejszuju mandroŭku.

SZTOKHOLM. (W.T.B.). 14 wieraśnia pawinna być zakonczena ahulnaja ewakuacija wysialencoŭ. Usie wysialency, katoryje atrymliwajuć pomacz, buduć wysieleny s Pieciarburha.

„Birž. Wied.“ piszuć, szto s pryczyny kiepskaj ježy ŭ Pieciarburzi byli prypadki szkorbutu.

Polskaja i žydoŭskaja sprawa.

MASKWA. „Russk. Sł.“ pisze, szto na naradzi ministroŭ u hłaŭnaj kwatery u cara Sazonow damahaŭsia nowaho carskaho manifestu dla palakoŭ z abiecankaj dla Polszczy aŭtonomii. Sajuźniki žadajuć, kab Rasieja ŭreszci skonczyła polskuju i žydoŭskuju sprawu.

PARYŽ. (W.T.B.). «Humanite» u numery pamieszczaje zahałowak staćci «Muki žydoŭ u Rasiei», a samaja staćcia nieprapuszczena na žadańnie Izwolskaho.

Kabiety deputaty.

HELSINGFORS. U nowym finlandzkim Sejmie buduć zasiedać 24 kabiety-deputaty. Heta stanowić 12% usiaho czysła członoŭ Sejmu.

Kala wajny.

Jeszcze naruszeńnie neutralnaści.

SZTOKHOLM. (W.T.B.). Rasiejskaja padwodnaja łodka wypuściła torpedu ŭ niamiecki parachod „Elba“ ŭ Botnickaj zatocy u Szwedzkich wodach.

Pryzyŭ studentoŭ.

SZTOKHOLM. Usie rasiejskije studenty, radziŭszyjesia ŭ 1897 hadu, carskim ukazam pryzywajucca u armiju.

Nowyje wajennyje parachody.

MASKWA. „Russk. Sł.“ pisze, szto jeszcze ŭ hetym miesiacy buduć spuszczeny ŭ wadu dwa pancyrnyje i dwa zwyczajnyje krejsery, dy kala waśmi wialikich minanoscoŭ.

Radko Dmitryjew.

ŽENIEWA. Straciŭszyj piersz carskuju łasku hienerał Radko Dmitryjew znoŭ zdabyŭ jaje i atrymaŭ kamandu pad Ryhaj.

Rasiejcy u Francii.

PARYŽ. Nowy rasiejski atrad zyjszoŭ na zachodnim bierazi Francii. Jon niejki czas budzie stajać taboram, a paśla pojdzie na front.

Nacyonalny fłah.

Pawodłuh paryžskich hazet, Rasieja ćwiorda pastanawiła žmianić swaje nacyonalnyje kolery. Zamiest ciapierasznaho czyrwona-sinia-biełaho fłaha, katory rožnicca ad francuskaho tolki paradkam koleroŭ, pastanoŭlena ŭwiaści kolery czorny, biełу i žoŭty.

Francuskije hazety z hetaj pryczyny napaminajuć, szto stary rasiejski fłah Piotr I prywioz dla Rasiei z Holandii, tolki kolery iszli nie ŭzdoŭž, a ŭpopierak — adzin pad adnym.

Rasiejski impieratarski fłah z dwuhławym arłom na žoŭtym poli astaniecca biez pieramieny.

Tut treba prypomnić, szto kali wiestki francuskich hazet — praŭdziwyje, dyk nowy rasiejski fłah budzie złuczać u sabie fłahi swaich ciapierasznich warahoŭ: pruski — czorna-biełу i aŭstryjacki — czorna žoŭty.

TELEHRAMY.

Aŭstryjackije apawieszczeńnia.

19 lipnia try italjanskije marskije aeropłany kidali bomby na nasz archipelag. Jany nie zrabili nijakaj szkody. Dwa aeropłany my prymusili spuścicca; adzin z ich zusim cełу ŭziat na buksir naszym minanoscem. Ludzi z abodwych aeropłanoŭ — 3 aficery i 1 unteraficer — uziaty ŭ pałon nieranienymi.

WIENA. (W.T.B.). 21/VII. *Rasiejski front:* U Bukowinie — niewialikije bitwy.

Italjanski front: Naszy pazycii kala Borkoli — pad silnym artyleryjskim ahniom. Silnyje ataki worahoŭ adbity tut z wialikimi ŭ ich stratami. U inszych miejscoch — biez znacznych prypadkoŭ.

WIENA (W.T.B.). 22/VII. *Rasiejski front:* U Bukowinie, Haliczynie i Wałyni — nijakich wydatnych prypadkoŭ.

Italjanski front: Niekolki wuczastkoŭ tyrolskaho frontu silna abstreliwajucca artyleryjej. Na fronci Izonco — miejscami znacznaja rabota artyleryi.

WIENA. (W.T.B.). 23/VII. *Rasiejski front:* Na pałudziennym uschodzi ad Tatarowa pierad silnaj rasiejskaj atakaj my ŭziali biŭszajesia kala Magury wojska nazad na hłaŭny Karpacki chrybiet.

Italjanski front: Na pałudni ad daliny Sugana znoŭ iszli zajadłyje bitwy. Italjancy adbity ŭsiudy s samymi ciažkimi stratami. Jegierski bataljon № 7 i czaści pałka № 17 asabliwa adznaczylisia ŭ hetych bitwach. Hetak sama adbity zajadłyje ataki italjancoŭ kala Paneweczio. Czaści naszaho Tyrolskaho frontu znachodzilisia pad silnym artyleryjskim ahniom.

Proci wajny.

Papież i wajna.

KOLONIJA (W.T.B.). Duchoŭnaja hazeta kolonskaho arcybiskupa pisze:

«Papież nie raz prasiŭ i namaŭlaŭ narody i haspadaroŭ ich, katoryje wiaduć wajnu, zrabić mir, — ale darma. Niamiecki Impieratar sumlenna praciahiwaje swaju ruku dzieła zhody, ale worahi ŭsio jeszcze adsoŭwajuć jaje. Papież chocze, kab u aposzniuju niadzielu lipnia ŭsie katalickije dzieci ŭsich krajoŭ światkawali by hety dzień, prynimajuczy komuniju, i nabožna i szczyra malilisia by ab zhodu».

Z Irlandii.

Sprawa aŭtonomii.

LONDYN (W.T.B.). Haława irlandzkich nacyonalistoŭ Redmond apawieszczaje, szto kožnaje naruszeńnie umowy ab aŭtonomii irlandii prymusić irlandzkuju partiju admowicca ad pierehaworoŭ.

Amerykanski prezydent Wilson abiecaŭ senataru Kormanu na prośbu jaho žmiachczyć śmiarotny pryhawor nad seram Kasematam, szto budzie zroblena ŭsio patrebnaje dzieła hetaho.

Apelacija Kasementa.

LONDYN. (W.T.B.). Hieneralny prakuror atkinuŭ prośbu Kasementa ab pazwaleńni padać apelaciju ŭ Wierchniuju Pałatu. Kasement maje prawo prasić karala ab pamiławańni.

Pałažeńnie surjoznaje.

DUBLIN. Reuter danosić:

Irlandzkaja sprawa iznoŭ paczynaje zaputywacca. Pałažeńnie — niezwyczajna surjoznaje. Warty usileny. Prawicielstwienyje ustanowy starajucca zyjścisia bližej z narodam, ale spatykajucca 's chałodnaj niepryjažniu.

Hłaŭnakamandujuczyj u Irlandii hienerał Makswell pryznaje mahczymymi razstreły niewinawatych, bo sinn-fejnery, padniaŭszy paŭstańnie, spakojna razstreliwali sałdatoŭ i palicejskich. Paŭstancy nia mieli nijakaj formy, i zatym nielha było raspaznać winawatych i niawinnych.

Mižnarodny rabotnicki ruch.

Proci wajny z Niamieczczynaj.

CIASSO (W.T.B.). Sosyalisty zajaŭlajuć u swaich hazetach, szto jany — proci abjaŭleńnia Italijej wajny Niamieczczynie.

Žadańnie anhlickich rabotnikoŭ.

LONDYN. Pawodłuh Reŭtera, deputacija rabotnikoŭ zažadała ad premjer-ministra Askwita ustanaŭleńnia wialikszych padatkoŭ dla bolsz zamožnych stanoŭ.

Proci rabotnickich hazet.

LONDYN (W.T.B.). Rabotnickich hazet „Labour Leader“ i „Tribunale“ ŭłaści niedapuskajuć wywazić zahranicu.

Pratest proci prawicielstwa.

LONDYN. Spaŭnicielny kamitet kapalnianych rabotnikoŭ Anhlii apublikawaŭ pratest proci paddzieržki prawicielstwam haspadaroŭ kapalnioŭ, chacia jany zarablajuć ahramadnyje hroszy.

ABWIESTKI.

Wyjszła z druku nowaja knižka:

Św. Jozafat Kuncewič.

Napisaŭ B. P. Wydawiectwo «Homan», 1916 h.

Cena 5 fen.

Kuplać možna ŭ Biełaruskaj Kniharni, Wilnia, Zawalnaja 7.

Drukawana u drukarni M. Kuchty. Wydawiectwo «Homan». Redaktar W. Łastoŭski.